

heid kende tegenover de vrouw of den man, die tegenover hem zat. Er is in zijn beelden iets, dat wij „van het hart” kunnen noemen. Hij heeft lief, niet hartstochtelijk, niet met geladen hevigheid, niet tragisch door de idealiteit van een algemeener gericht en zich voortzettenden stroom van liefde. Hij is stil en teer in zijn liefde. Hij tast meer dan hij helder bepaalt, dringt niet ver door, maar houdt terug. Zoo is in zijn beelden van menschen zichtbaar die donkere onverklaarde wezenlijkheid van hunne verschijning, meer als een wonderlijk zachtbloeiend geheim, meer als een donkere volle toon vol zwevingen, die als nevel om een kern is, dan als de klare en in zijn stellige zichtbaarheid niet minder heimelijke lijn van hen, die als het ware een portret formuleeren.

Hij tracht niet te ontraadselen, maar respecteert het geheim van anderen, dat in diepsten zin ook het eigen geheim is.

Zoo maakt hij waar, de wezenlijkheid van eigen aard naar twee zijden: naar buiten in schroom en eerbiedigheid tegenover anderen, naar binnen door de waakzaamheid, in afweer en afgezonderdheid, voor eigen zuiverheid en waarheid.

In deze houding, in dezen afstand ten opzichte van het levensgeheim in ieder mensch, in dit niet verbergen van waarheid ter wille van ijdelheid, leeft nog in dezen negentiende-eeuwschen schilder iets van de humanistische wijsheid voort, die b.v. in de zacht-doordringende portretkunst van Tiziano een hoogheid en adel van geest openbaart, welke zoo niet meer is teruggekeerd of voortgezet in de latere eeuwen.

Het zijn geen vrije franke menschen meer, die Fantin zal schilderen, er is geen wijde ruime wereld meer open; onstuimig noch weggezonden in denkdiepten staan ze voor hem. Er is de wereld van het fijn gemoed, de in zich zelf verzonken heimelijke droom en de kleine kracht; de levensdriften zijn er stil; alles ligt bevangen in verzwegen droefheid zonder naam, in zoo schoon ontbloede teederheid, dat de liefde er zwak van werd en, als een tuin doordrenkt van avonddauw, terugzonk in nacht.

Uit deze schemerwereld van schoon gevoel, van avondmoeheid en spiegelend klare aandacht, aanschouwde Fantin dingen en menschen. Het verborgen vuur in zijn werk is van zijn trouwe en warme hart, dat zijn blik niet verruimen noch verklaren kon, maar dat alles wat hij deed een zachten gloed en een teedere vastheid verleende, die de zede zijn van de schoonheid, die hij schiep. Zelfs als wij zijn portret niet altijd ten volle bewonderen, omdat het, zooals de beeltenis van zijn vriend en biograaf, Adolphe Jullien iets van het leven verloor in het verstarde staren van hen die poseeren, dan blijft toch altijd die schoone waarde van een fijn gemoed daarin achter, als de schier onnaspeurbare trilling van een trouw hart.

De schoonste beeltenissen heeft hij gegeven tusschen zijn veertigste en vijf en vijftigste jaar. Kennelijk is er groei in zijn werk, zonder dat de